

Natur- och kulturhistorisk vandringssled på Stora Fjäderägg

*Fyrpersonal och stadsbor. En av kvinnorna heter Emily Jansén.
Foto från Västerbottens museums fotoarkiv*

Programförslag

av Berit Andersson, Västerbottens museum
på uppdrag av

STIFTELSEN HOLMÖNS BÅTMUSEUM
OCH BESÖKSCENTRUM

1. INLEDNING	1
2. BAKGRUND	1
2a. Beskrivning av Stora Fjäderägg	1
2b. Hänsyn	2
3. INFORMATIONSSINSATSER	2
3a. Tre förslag	3
3b. Utvalt förslag	3
4. IORDNINGSSTÄLLANDE	4
5. KOSTNADER FÖR INFORMATION	4
6. KOSTNADER IORDNINGSSTÄLLANDE AV VANDRINGSLED	5
7. PLAN FÖR GENOMFÖRANDE	5
Referenser	6
Bilagor	7
1. Inkomna synpunkter	8
2. Tidigare presenterade förslag på vandringsleder, alternativ 1, 2 & 3 med kostnadsberäkning och tillhörande kartor	9
BILAGA 1	8
BILAGA 2	9
KOSTNAD ALTERNATIV 1 (6 skyltar)	9
KOSTNAD ALTERNATIV 2 (5 skyltar)	10
KOSTNAD ALTERNATIV 3 (2 skyltar + småskrift)	11

INLEDNING

På uppdrag av Stiftelsen Holmöns Båtmuseum/Besökscentrum har Västerbottens museum utarbetat ett programförslag till natur- och kulturhistorisk vandringsled på ön Stora Fjäderägg. Medel för arbetet har beviljats av Länsstyrelsen i Västerbottens län. Programförslaget har utarbetats av Berit Andersson i samråd med turistantikvarie Anders Karlsson. Ett förslag med tre alternativa sträckningar har sänts till: Åke Sandström, Stiftelsen Holmöns Båtmuseum/Besökscentrum och Mats-Rune Bergström, Länsstyrelsens naturvårdsenhet, Gunnar Bäckström, Holmöns byamän, Joakim Lessman, Fjäderäggs fågelstation samt till Ove Janzén, stugägare på Stora Fjäderägg. Ovanstående har fått lämna synpunkter på de olika alternativen. Med hänsyn tagna till de inkomna synpunkterna har ett alternativ utarbetats. En natur- och kulturhistorisk vandringsled ingår som en del i Projekt Fjäderägg, vilket även syftar till att skapa ett vandrarhem på ön samt att bygga en slup som ska fungera som förbindelsebåt mellan ön och Byviken, Holmön.

BAKGRUND

Holmöarna är den största ögruppen längs Västerbottenskusten. Öarna är särpräglade ur många aspekter. Landhöjningen är kraftig och påverkar landskapet på ett synbart sätt. Detta bidrar till att ett flertal olika naturtyper finns representerade inom ögruppen. Graden av mänsklig påverkan är förhållandevis begränsad vilket medför ett rikt växt- och djurliv. Detta bidrog till att Holmöarnas naturreservat bildades 1984. Bebyggelsen och odlingslandskapet på Holmön är kulturhistoriskt särpräglad och stora delar av det äldre kulturlandskapet utgör riksintresse för kulturmiljövården. I syfte att erbjuda ytterligare besöksmål för Holmöns besökare har valet fallit på Stora Fjäderägg.

Beskrivning av Stora Fjäderägg

Ön är nordöstligast belägen i Holmöarkipelagen och även jämförelsevis hög. Redan vid Kristi födelse hade den höjt sig ur havet. Då bestod Holmön endast av ett fåtal mindre öar. Stora delar av ön utgör klapperstensfält i form av strandvallar. Denna karaktäristik kan ha bidragit till öns namn. Det finns flera tolkningar av namnet, dels att den är belägen i fjärran men även att fjär kan betyda "fåra" och på håll ser ön randig ut, främst på vårvintern (Sjöberg 1996:19). Vegetationen är sparsam och utgörs främst av lavar, ris och vindpinade grandungar. Längs delar av stränderna växer gråal i bårder.

Under förhistorisk och historisk tid har det främst varit de marina resurserna i form av fisk och säl som dragit människor till ön. Redan ca 500 e Kr har de första människorna bebott ön under barmarkssäsongen (Nilsson 1989:19). Några av öns många *tomtningar* (rester efter tillfälliga bostäder) har undersökts av arkeologer och man har främst funnit brända ben av säl. Tomtningarna är belägna på strandvallar som ligger på 20 m höjd över havet och ner till 7 m. De flesta ligger mellan 11-15 m över havet och har dateras till perioden 500 e Kr - 1100 e Kr (Nilsson 1989, Bil. 1). Andra fornlämningar som är belägna i klappret är *kompasrosor*, *labyrinter* och *gistgårdsrösen*. Kompasrosorna har använts för orientering på havet, labyrinternas funktion är omdiskuterad men en tolkning är att de använts i besvärjande syfte för fiskelycka och goda vindar. Gistgårdsrösen är lämningar efter ställningar för torkning av nät, både från fångst av säl och fisk.

Fynd av en fingerring och kopparbjällror, gjorda 1911 i en tomtning, har daterats till 1200-tal och liknar fynd från Baltikum. På 1500-talet bedrevs ett intensivt sommarfiske från ön, kompassrosorna och labyrintherna anlades troligen då. Det nuvarande Mickelsdiket användes som hamn under denna period (muntlig uppg. Åke Sandström). Fiskarna kom både från finska sidan och svenska fastlandet. År 1729 flyttades ett kapell från Gamla Karleby till ön. Det stod kvar till början av 1900-talet (Sjöberg 1996:20). Grunden efter kapellet syns i dag som en ljusare fyrkant i kråkbärsheden med en kvarlämnad brosten.

I början av 1700-talet var hamnen för grund och fiskeläget flyttades några hundra meter västerut där Lillgrundsrevet utgjorde ett naturligt skydd. Här fanns upp till 12 fiskarstugor (muntlig uppg. Åke Sandström) där det under 17- och 1800-talet kunde bo ett hundratal personer under fiskesäsongen. Hamnen övergavs på 1910-talet (muntlig uppg. Åke Sandström) och flyttades till sin nuvarande plats. Endast en bod finns kvar av det gamla fiskeläget.

Holmöarna har varit besvärliga för sjöfarare och runt ögruppen ligger en stor mängd vrak. För att underlätta för sjöfarten byggdes en fyr på ön 1851. Det innebar att ön fick en permanent bebyggelse i form av fyrvaktarbostäder. Här bodde tidvis tre familjer med omkring 15 barn och man hade djur och små odlingar. Mellan 1896 och 1901 fanns även skola. Fyren automatiserades i slutet av 1960-talet och då blev ön öde igen.

Öns läge långt ute i Kvarken innebär att flyttfåglar ofta rastar här när de lämnar eller anländer till våra breddgrader. Detta har uppmärksammats av ornitologerna och 1983 inrättades en fågelstation för ringmärkning av flyttfåglar i de gamla fyrvaktarhusen. Här har stora mängder lövsångare, bergfinkar och kungsfåglar försetts med en liten ring på benet. I näten fastnar även en rad sällsynta fågelarter som blåstjärt och taigasångare. Rariteter som ägretthäger och islom har observerats. På ön häckar ejder, ros Karl, storspov, silvertärna, labb, törnskata, törnsångare och rosenfink. Övriga djur som finns på ön är hare och orm, i vattnet utanför kan gråsäl och vikare beskådas ibland.

Hänsyn

I reservatsföreskrifterna finns regler för vad allmänheten skall iaktta på ön. Det gäller främst att ta hänsyn till djurlivet, att ha hundar kopplade, att inte göra upp eld på berghällar och klapperstensfält samt att man inte får bryta kvistar eller fälla levande eller döda träd. Öns natur består av öppna hedar, klapperstensfält och lågväxt granskog. Vegetationen är sparsam och känslig för påverkan vilket måste beaktas vid planeringen av en stig. Under häckningssäsong måste hänsyn tas till de olika fågelarterna och även senare under sommaren då många av fågelarterna finns i strandnära områden. Fornlämningarna skall främst beskådas men inte beträdas. Stigar i klapperstensfält är sannolikt svåra att anlägga, men om besökarna styrs till en viss sträcka kommer det efterhand att bildas en stig genom klappret. Denna kommer därefter inte att försvinna inom överskådlig tid. Störningar i denna typ av mark är bestående vilket är anledningen till att vi i dag kan uppfatta fornlämningarna på ön. För att minimera slitaget är en spångad stig att föredra. I förslaget till vandringsled har i första hand befintliga stigar använts. Eftersom vegetationen är sparsam kan skyltar utgöra ett icke önskvärt blickfång och de bör placeras där störningsmomentet är minst.

INFORMATIONSSINSATSER

Broschyr

För att nå större spridning av informationen skulle en enklare broschyr, t ex en vikbar A4 - sida, vara bra. Den kunde finnas tillgänglig på flera ställen t. ex. närliggande båthamnar för att förhoppningsvis nå "båtfolket" på ömse sidor av Kvarken.

I skriften "Kulturturism i Västerbottens län" (Länsstyrelsens meddelande nr 1, 1992) framgår att Kvarkenrådet producerade en guide om sevärdheter i skärgården 1984. Denna guide behandlar farleder och hamnförhållanden samt de kulturhistoriska sevärdheterna. Ett förslag som framförs i "Kulturturism i Västerbottens län" är att en ny broschyr om Sevärt i skärgården produceras med Kvarkenrådets guide som grund.

Småskrift

Eftersom miöljön på Stora Fjäderägg är känslig i många hänseenden kan det vara en fördel att informera om platsens natur och kulturhistoria med hjälp av en småskrift, snarare än med skyltning. Holmöns Båtmuseum ingår som ett av besöksmålen i projektet "Sevärt i Västerbottens län". Eftersom småskriften "Holmöns Båtmuseum" redan ingår som en av 19 i "Sevärtserien", bör ett informationshäfte som beskriver naturen och kulturhistorien på Stora Fjäderägg ges en något annan utformning - gärna med samma grafiska profil som finns i Holmöns Båtmuseum.

Information i Holmöns Båtmuseum

För att locka besökare ut till Stora Fjäderägg bör en skylt med en karta samt en kort, men intressväckande text finnas på lämplig plats. Åke Sandström m fl konsulteras angående informationens placering. Här bör det även framgå olika sätt att ta sig till ön; med Slupen (turlista) eller med egen båt (var hamnen är belägen).

Information på Stora Fjäderägg

Vid hamnen placeras en folderslip med avrivningsbara kartor (väderskyddade) som besökaren kan ta med på sin vandring på ön. Den ena sidan består av en karta över ön med vandringsleden markerad, samt en kort beskrivning av ön. På den andra sidan skall föreskrifter för naturreservat och kulturlämningar finnas.

Tre förslag

Två förslag på natur- och kulturhistorisk vandringsled där informationen ges i form av skyltar har presenterats (se bilaga 2). Det tredje förslaget innebar att skyltar endast finns vid hamnen samt vid fyrvaktarbostäderna och att övrig information ges i ett häfte (se ovan). En separat karta över ön, som var och en kan ta med sig bör, finnas i hamnen.

Utvalt förslag

Vid utarbetandet av det slutgiltiga förslaget har hänsyn tagits till ett flertal faktorer. Dels till de inkomna synpunkterna (se bilaga 1), men även till besökarens upplevelse av ett vinpinat skär som Stora Fjäderägg. Ytterligare en faktor är de påfrestningar som skyltar utsätts för av väder och vind.

Det slutgiltiga förslaget utmynnar i en småskrift samt en spångad led med endast en skylt. Detta innebär en kombination av alternativ 2 och 3 (se bilaga 2), med en spångad vandringsled vars sträckning baseras på alternativ 2, men med en ändrad dragning längre från båken, och med endast en skylt. Vandringsledens dragning vid båken bör utformas i samråd med ornitologer. Alternativ 3 innefattade att en småskrift som behandlar Stora Fjäderägg genom tiderna produceras, vilken skulle kompletteras med två skyltar samt en avrivningsbar karta i hamnen.

På skylten i nuvarande hamnen skall information om lagskydd för reservat och fornlämningar finnas. I det tidigare förslaget föreslogs även att det skulle finnas en skylt vid fyrvaktarbostäderna, men den kan uteslutas. Den huvudsakliga informationen skall därmed finnas i den producerade småskriften. Vandringsleden kan markeras på den avrivningsbara kartan och sevärd lämningar markeras med nummer och en kort beskrivning. Det är även möjligt att markera numren direkt på spången.

Enligt beräkningar blir detta alternativ ca 15 000 kronor dyrare än alternativ 2 men det är kanske ändå att föredra med tanke på att det sannolikt innebär mindre störningar, främst av naturmiljön. En småskrift har även fördelen att den går att sprida till andra grupper än de som besöker Stora Fjäderägg.

IORDNINGSSTÄLLANDE

En spångad stig bör anläggas i de delar som går över klapper. Delen från Mickelsudden och tillbaka till nuvarande hamn kanske inte behöver spångas då vegetationstäcket är något kraftigare där. Med en spångad stig kan man styra de besökande på ett bra sätt, man undviker framför allt slitage på klapperstensfälten samtidigt som man underlättar framkomligheten för barn och äldre.

Den befintliga grillplatsen i nuvarande hamnen kan utnyttjas, eventuellt bör grillplatsen förbättras och kompletteras med ytterligare sittplatser och området runt grillplatsen bör röjas. Eftersom ön ingår i ett naturreservat anser Länsstyrelsens naturvårdsenhet att det inte är lämpligt att iordningsställa ytterligare grillplatser. Om det finns önskemål om någon form av grillplats vid fyrvaktarbostäderna kanske Stiftelsen Holmöns Båtmuseum kunde ansvara för denna.

Vegetationen har gradvis förändrats sedan den fasta bebyggelsen upphörde. Under de senaste åren har personal vid fågelstationen utfört ett visst röjningsarbete för att bibehålla öns öppna karaktär (muntlig uppg. Lars Edenius). Om det är önskvärt att den öppna karaktären skall dominera besökarnas intryck av ön bör fortsatt röjning planeras.

KOSTNADER FÖR INFORMATON

Broschyrer och småskrifter

Enkel broschyr (vikbar A4)

- Författande 2 ad à 2 000:- 4 000:-
- Materialkostnad (500st) 100:-

Småskrift (ca 16 sid), svart-vit med färgomslag

- Författande 20 000:-
- Illustrationer 5 000:-
- Tryckkostnad, 3000 ex 30 000:-

Summa 59 100:-

Information i Holmöns Båtmuseum

Skylt om Stora Fjäderägg

- Arbete 3 ad à 2 000:- 6 000:-
- Karta, illustration 6 000:-
- Tryck + inplastning 500:-

Summa 12 500:-

Information på Stora Fjäderägg

A4 Rivblad, 2-sidig 4-färgstryck med karta över ön på ena sidan och föreskrifter om naturreservat och fornlämningar på den andra.

- Tryckkostnad, 4 000 ex 7 500:-
- Arbete inkl. kartillustration 5 000:-
- Folderskåp 675:-

Summa 13 175:-

1 st A2 skylt		
•Arbete	7 ad à 2 000:-	14 000:-
•Färgillustration / styck		1 000:-
•A2 skyltkostnad / styck*		2 150:-
<u>Summa</u>		<u>17 150:-</u>

* Om ytterligare information önskas är det möjligt att placera en s. k trevinge vid hamnen, i sådana fall ökar kostnaden för skylten med 25 000:-

<u>TOTALT</u>	<u>101 925:-</u>
---------------	------------------

Skyt-kostnaden är beräknad efter Länsstyrelsens standardskylthållare vilka är tillverkade av rostfritt stål med varmförzinkade stolprörsfästen.

Lagstadgade skatter tillkommer.

KOSTNADER IORDNINGSSTÄLLANDE AV VANDRINGSLED

Virke till 2 km spänger + arbetskostn	kostnad?	Hans Hedin
Röjning vid rastplatsen i hamnen	kostnad?	Hans Hedin
Förbättring av grillplats (cementring)	kostnad?	Hans Hedin
Sittplatser vid rastplatser i hamnen	kostnad?	Hans Hedin

Kostnader för iordningsställande av vandringsled, röjningsarbete vid rastplatsen samt ev förbättring av befintlig grillplats hoppas jag att Hans Hedin kan hjälpa till med att beräkna.

I en mera långsiktig planering kanske man skall fundera på att producera ett häfte i serien "Sevärt i Västerbottens län" som inriktas på Sevärt i skärgården. Vidare har det framförts förslag på att restaurera det mistmaskinhus som revs för inte allför länge sedan.

PLAN FÖR GENOMFÖRANDE

Det framförda förslaget innebär produktion av en enkel broschyr, en småskrift, en skylt till Holmöns Båtmuseum samt en A2 skylt (alt. trevinge) som placeras i hamnen. Som författare av småskriften bör Åke Sandström tillfrågas, han har under åren insamlat material om Stora Fjäderägg och har en stor kännedom om öns kulturhistoria. Om Västerbottens museum AB erhåller uppdraget att producera broschyren, skylten till Holmöns båtmuseum samt den större skylten som skall placeras i hamnen kan arbetet påbörjas under vintern 2000 för att vara färdigställt våren 2001.

Referenser

Edenius Lars, Västerbottens ornitologiska förening. Tel samtal 2000-02-17

Kulturturism i Västerbottens län. Strukturplan för Kultorum och andra kulturturistiska informationsinsatser. Länsstyrelsen i Västerbottens län. meddelande 1 • 1992.

Nilsson, Ann-Christin 1989. Tomtningar från yngre järnåldern utmed Övre Norrlands kust. Opublicerad C-uppsats. Center for Arctic Cultural Research, Research reports nr. 13, Umeå universitet.

Sjöberg, Rabbe 1996. Opublicerat manus till Holmöarna - en naturguide. Fritid och friluftsliv i Umeå kommun nr 10. Utgiven av Umeå fritid.

Bilagor

1. Inkomna synpunkter
2. Tidigare presenterade förslag på vandringsleder, alternativ 1, 2 & 3 med kostnadsberäkning och tillhörande kartor.

BILAGA 1

INKOMNA SYNPUNKTER

Åke Sandström har inkommit med synpunkter den 10/3 främst rörande korrigeringar av fakta i texten beträffande årtal och antal fiskestugor mm. Åke har även förslagit en korrigering av vandringsledens dragning vid Mickelsudden.

Joakim Lessman har inkommit med synpunkter den 11/5 rörande möjlig störning av fågellivet. I alternativ 1 går vandringsleden ut mot Svappelhälludden där det häckar ett labbpar. Denna utveckling av vandringsleden bör undvikas. Vidare så finns en skrattnåskoloni vid båken på Mickelsudden. Den sydöstra delen av vandringsleden bör därför anpassas i samråd med ornitologerna.

Mats-Rune Bergström har inga direkta synpunkter (30/3) på de olika alternativen men vill framhålla informationen om naturmiljön. Naturvården ser helst att inga nya grillplatser tas i bruk. Området på ömse sidor av Kvarken är föremål för en Världsarvsansökan.

Ove Janzén har inga synpunkter.

Gunnar Bäckström har inga synpunkter (4/7).

BILAGA 2

Förslag till längre vandringsled med 6 skyltar, alternativ 1

1. Större skylt (A2) i nuvarande hamnen med information om lagskydd för reservat och fornlämningar. Där skall det också finnas avrivningsbara kartor (väderskyddade) som besökaren kan ta med på sin vandring på ön. Stigen går från hamnen längs cementgången upp till fyrvaktarbostäderna.
2. Skylt (A2) vid fyrvaktarbostäderna där verksamheten under fyrvaktarepoken beskrivs, gärna illustrerad med äldre fotografi. Skylten kan bestå av två uppslag där det ena beskriver DÅ och det andra NU, d v s verksamheten vid fågelstationen. Stigen går förbi fyren och mot ONO.
3. Skylt (A3) vid de tomtningar som ligger närmast stigen med ritning över alla fornlämningar på ön. Kort text om tomtningarnas funktion, datering och fynd. Ev illustration av Constantin Tica (befintlig). Stigen går därefter vidare mot ONO för att vika av norrut mot Svappehällkroken.
4. Skylt (A3) vid den nordligaste lämningen med text om labyrinter och kompassrosor. Beskrivningar hur ett klapperstensfält uppkommer, ev flygfoto över klapperfält (Noel Broadbent har flygfoton). Stigen vänder mot S och går tillbaka samma väg och fortsätter ner till Mickelsudden.
5. Skylt (A3) invid båken med text om gistgårdsrösen (+ illustration av Constantin Tica som redan finns) samt om båken, hamnen och kapellgrunden. Stigen vänder och går mot NV förbi platsen för kapellet.
6. En liten skylt med enbart upplysningstext vid kapellgrunden, då den kan vara svår att upptäcka för ett otränat öga. Stigen löper vidare västerut förbi de två labyrinterna som finns där och avslutas i nuvarande hamn.

KOSTNAD ALTERNATIV 1 (6 skyltar)

Information i Holmöns Båtmuseum

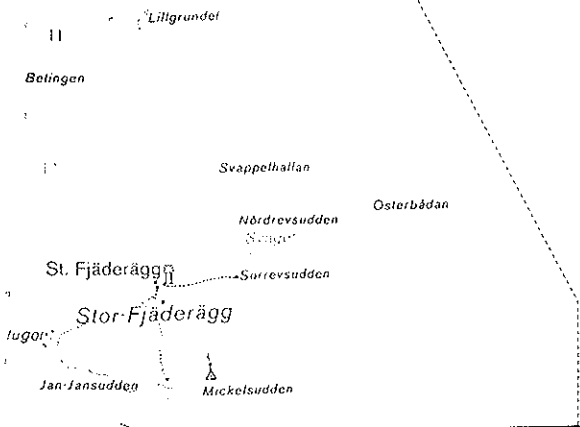
- Skylt om Stora Fjäderägg 12 500:-

Information på Stora Fjäderägg

- Rivblad A4 13 175:-
- 2 A2 skyltar 34 300:-
- 3 A3 skyltar 33 250:-
- Upplysningsskylt kapellgrund 500:-

Summa

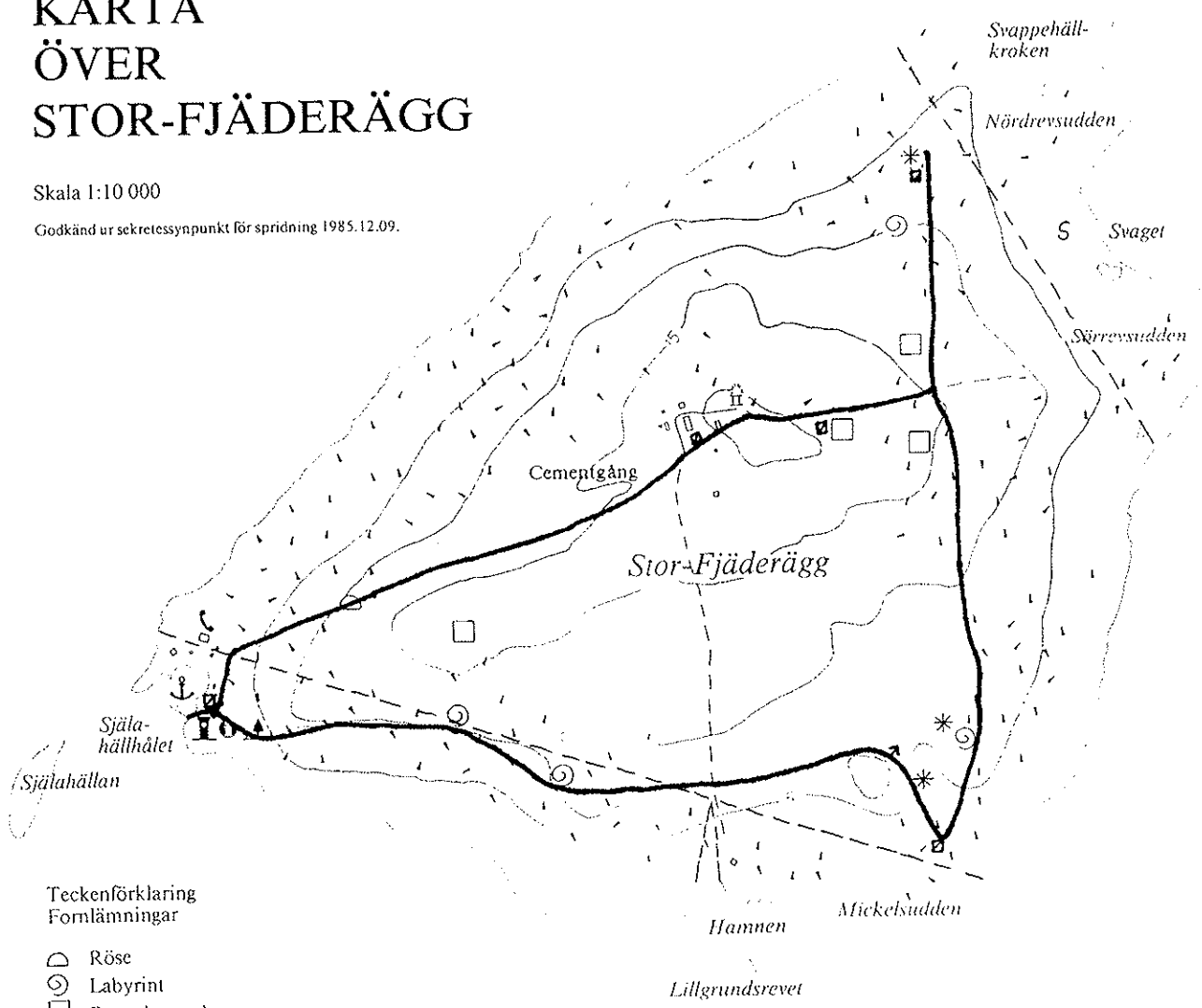
93 725:-

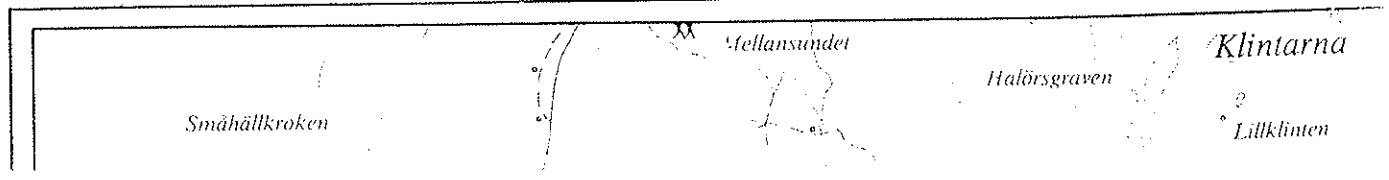
ervat
 nråden (Fso)
 ES
 Krokrevet
 d-Slokisögern
 Slokisögern
 Knätringen
 Vaduren
 Maskan
 II

KARTA ÖVER STOR-FJÄDERÄGG

Skala 1:10 000
 Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning 1985.12.09.

- Teckenförklaring
 Fomlämningar
- Röse
 - ⊙ Labyrint
 - Bostadsgrund
 - * Kompassros
 - ⊠ SKYLT
 - UPPLYSN. SKYLT

Förslag till kortare vandringsled med 5 skyltar, alternativ 2

1-2 är samma som ovanstående.

3. Samma som ovanstående, skylten kan utökas till A2-storlek och då även omfatta labyrinter, kompassrosor och klapperstensfält. Efter skylten om tomningar så fortsätter stigen en bit mot Ö för att vika av mot S ner till Mickelsudden.

4. Större skylt (A2) om lämningar efter fisket; gästgårdsrösen, båken, hamnen och kapellgrunden. Stigen löper vidare mot NV till kapellgrunden.

5. En liten skylt med enbart upplysningstext vid kapellgrunden. Stigen fortsätter västerut förbi de två labyrinterna och avslutas i nuvarande hamn.

KOSTNAD ALTERNATIV 2 (5 skyltar)

Information i Holmöns Båtmuseum

• Skylt om Stora Fjäderägg 12 500:-

Information på Stora Fjäderägg

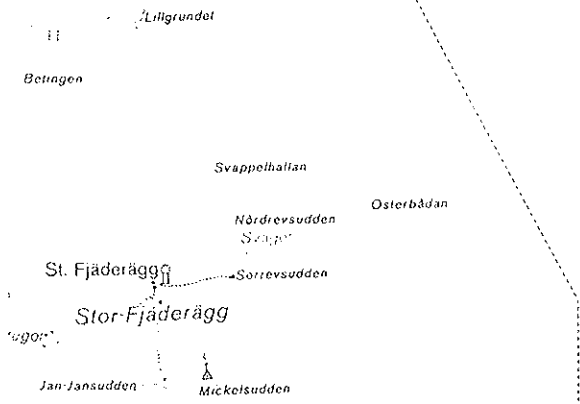
• Rivblad A4 13 175:-

• 4 A2 skyltar 68 600:-

• Upplysningsskylt kapellgrund 500:-

Summa

94 775:-

ervät
nråden (Fso)

18

Krökrevet

d:Stokisogern

Stokisogern

Knästrungen

Vaduren

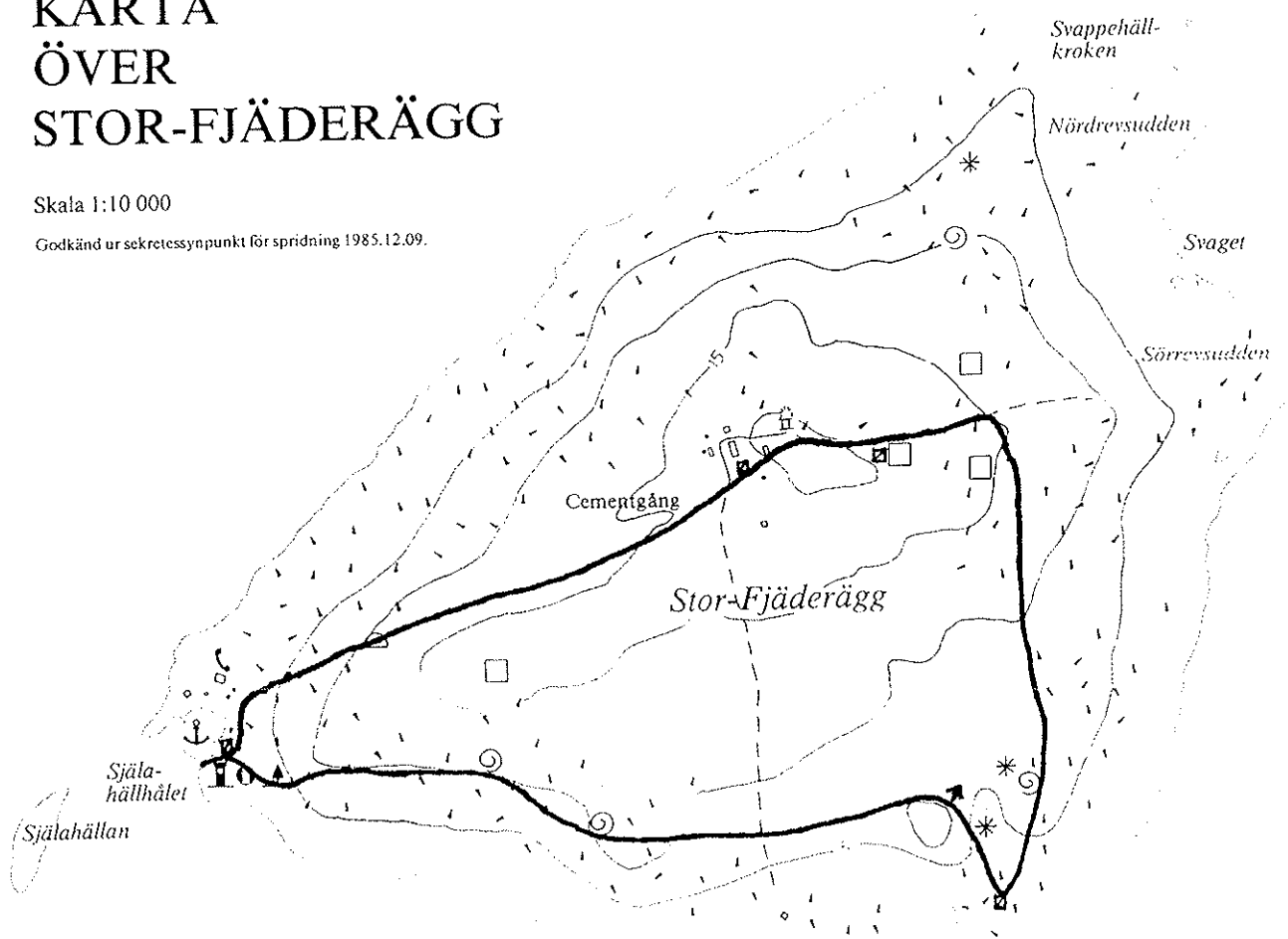
Plaskan

11

KARTA ÖVER STOR-FJÄDERÄGG

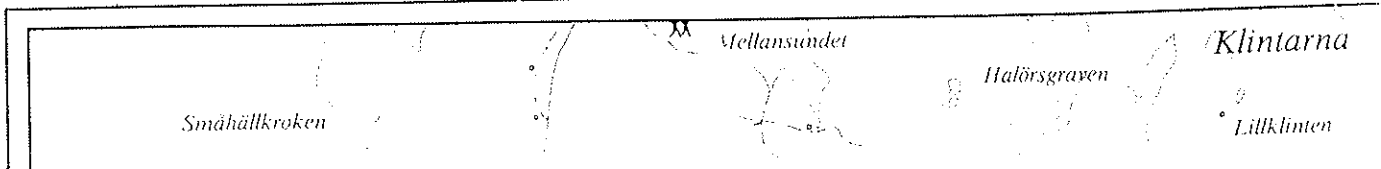
Skala 1:10 000

Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning 1985.12.09.

Teckenförklaring
Fornlämningar

- ⊖ Röse
- ⊙ Labyrint
- Bostadsgrund
- * Kompassros
- ⊠ SKYLT
- UPPLYSN. SKYLT

Förslag med enbart 2 skyltar samt småskrift, alternativ 3
1-2 är samma som ovanstående.

KOSTNAD ALTERNATIV 3 (2 skyltar + småskrift)

Broschyrer och småskrifter

- Enkel broschyr (vikbar A4) 4 100:-
- Småskrift 55 000:-

Information i Holmöns Båtmuseum

- Skylt om Stora Fjäderägg 12 500:-

Information på Stora Fjäderägg

- Rivblad A4 13 175:-
- 2 A2 skyltar 34 300:-

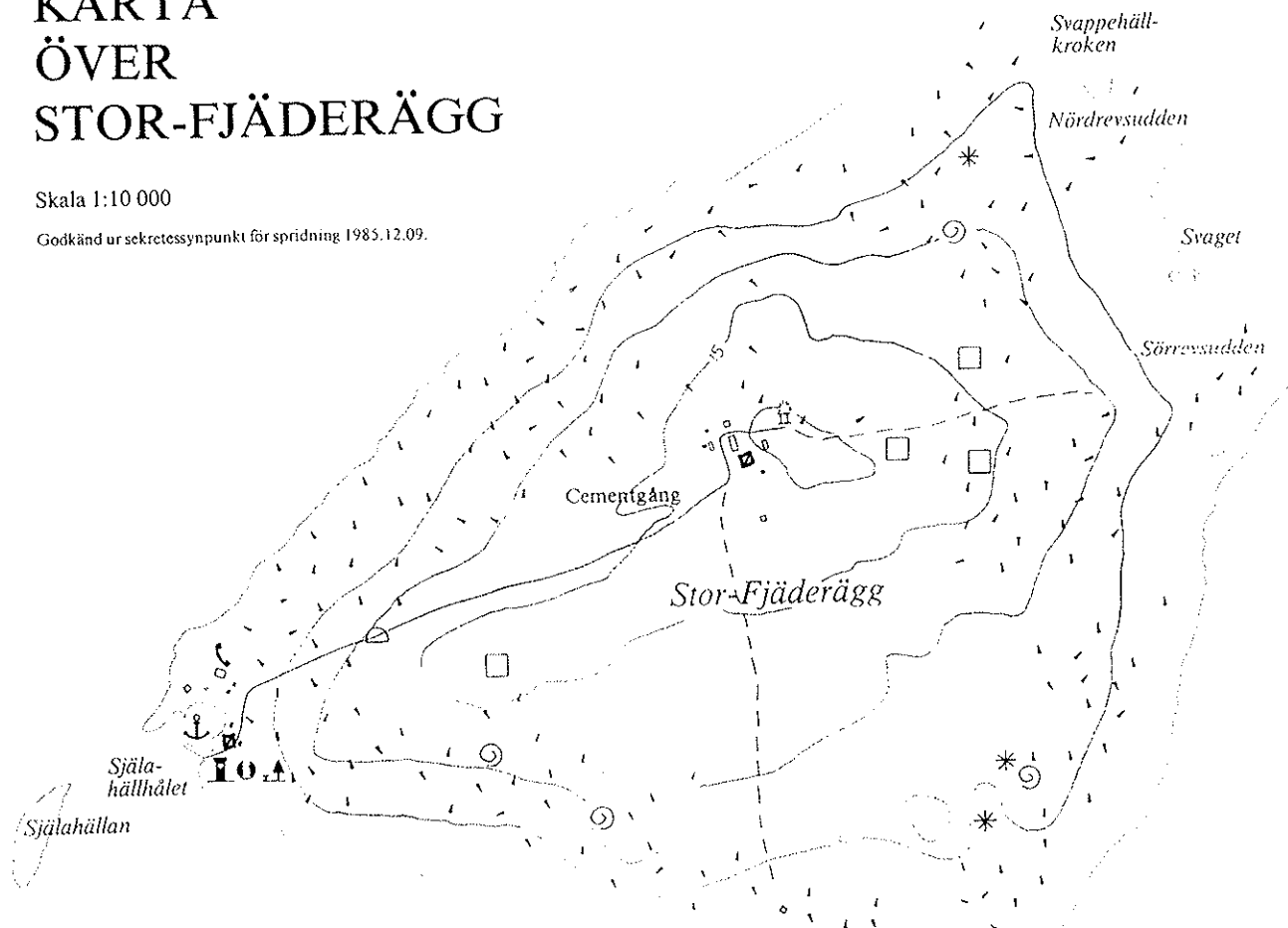
Summa

119 075:-

KARTA ÖVER STOR-FJÄDERÄGG

Skala 1:10 000

Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning 1985.12.09.

Teckenförklaring
Fornlämningar

- ⊖ Röse
- ⊙ Labyrint
- Bostadsgrund
- * Kompassros
- ⊠ SKYLT
- UPPLYSN. SKYLT

Lillgrundet
Betingen
Svappelhällan
Nördrevsudden
Svaget
Osterbådan
St. Fjäderägg
Sörrevsudden
Stor-Fjäderägg
Jan-Jansudden
Mickelsudden
ervat
nråden (Fso)
Krokrevet
Stokisögern
Stokisögern
Knättringen
Vaduren
Plaskan

